

[Poul Dam.]

deres virkestrang, deres personlige muligheder, fordi de er ansat af det offentlige eller af et organ, som er finansieret af det offentlige, fremfor at de er ansat af en eller anden stor international koncern. Bureaumatiet i det ene tilfælde og i det andet tilfælde er såmænd ikke meget forskelligt.

Jeg tror, at den mistillid til folk, der er ansat offentligt, som kommer til orde her, er helt foreældet. Jeg ved i hvert fald, at hvis den var rimelig, så ville vore mange fremragende offentlige institutioner på andre områder ikke gå så godt, som de faktisk gør. Jeg tror, at der i fremtiden er muligheder for en offentlig indsats på produktionens og samhandelens område, og vi har i hvert fald ikke i sinde at lade os slå ned af den modtagelse, forslaget har fået, men skal nok komme igen på den ene og den anden måde, foreløbig, håber jeg, i et udvalg, hvor vi kan snakke lidt mere om disse ting.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Thestrup): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed.

(Lovforslaget (nr. 108) findes i tillæg A. sp. 2371, fremsættelsen i tidenden sp. 1936).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kaj Rasmussen: Der er mange saglige grunde, der taler for at følge undervisningsministeren, når denne med det foreliggende lovforslag foreslår, at loven om Ungdommens Uddannelsesfond løber videre og først

ændres i folketingsåret 1967-68 i stedet for i indeværende samling, således som det var den oprindelige hensigt.

Jeg forstår godt, at ministeren, trods det at det såkaldte von Eyben-udvalg ikke er blevet færdigt med sit arbejde, har været inde i alvorlige overvejelser om at stille forslag om helt påkrævede ændringer i de gældende regler. Det kan jo ikke nægtes, at der er flere områder, hvor der nok kunne tiltrænges forbedringer, men jeg er helt enig med ministeren i, at disse ændringer — hvor nødvendige de end måtte være — bør vente, til vi har betænkningen fra von Eyben-udvalget og derefter herudfra på langt fastere grundlag kan finde ud af, hvor det største behov ligger.

Vi må erkende, at der er meget, som tyder på, at der findes, hvad jeg vil kalde social skævhed ved de unges uddannelsesmuligheder. Det er helt givet, at unge, der kommer fra hjem, hvis forældre har små indtægter, har langt ringere muligheder end de øvrige unge for at fortsætte ud over den undervisningspligtige alder med en eller anden uddannelse, og det er jo ikke unge med de ringeste evner, der findes i denne befolkningsgruppe. Jeg er da godt klar over, at miljø, traditioner, geografiske forhold og andre ting spiller en meget stor rolle, men det står helt klart for mig, at en kraftigere økonomisk støtte til disse unge ville være klog handling fra samfundets side. Hvis man samtidig igangsætter, hvad man godt kunne kalde en uddannelseskampagne, et oplysningsarbejde over for forældrene, ville det gavne meget, og det ville også i nogen måde reducere de såkaldte sociale barrierer.

Jeg vil gerne pege på et problem, som jeg mener indtager en ret fremtrædende plads i den diskussion, lærlingeungdommen fører omkring Ungdommens Uddannelsesfond. Det bliver meget ofte fremhævet, at dette, at lærlingene får både løn og støtte, er uheldigt. Jeg vil gerne i den anledning spørge undervisningsministeren, om han ikke kan være enig med mig i, at der burde kunne tænkes en opdeling af lærlingene efter økonomiske forhold på den måde, at lærlingene i den produktive del af læretiden får så stor en løn, at de mest nødvendige leveomkostninger på rimelig måde kan dækkes ind. Støtte fra Ungdom-

[Kaj Rasmussen.]

mens Uddannelsesfond skulle derefter kun kunne fås i læretidens skoleperioder. For mit eget vedkommende tror jeg, at det vil være meget rigtigt og nyttigt at overveje en sådan tanke, og jeg vil gerne spørge ministeren, om han på stående fod kan og vil udtale sig om dette problem.

Der bliver også ofte sagt, at erhvervsarbejde i forbindelse med videregående uddannelser er stigende. Hvis det er rigtigt, er der ikke den rigtige sammenhæng i den eksisterende støtteordning for de videregående uddannelser. Erhvervsarbejde sinker uddannelsens udnyttelse, og det betyder også, hvilket er meget væsentligt i disse år, en alt for ringe udnyttelse af uddannelsesinstitutionernes kapacitet. Derfor vil det nok ud fra en samfundsmæssig betragtning kunne betale sig at hæve støttens størrelse, således at den kommer til på rimelig og naturlig måde at korrespondere med de udgifter, som almindelig levefod forudsætter. Og er det ikke sådan i dag, at støtten, den maksimale støtte, fra Ungdommens Uddannelsesfond kun dækker omkring halvdelen eller ca. halvdelen af normale leveomkostninger? Jeg har for mit vedkommende en fornemmelse af, at det rent faktisk forholder sig sådan.

Samfundet har en naturlig interesse i, at unge fra hjem med dårlige økonomiske vilkår får uddannelse, og af denne grund er det meget vigtigt, at Ungdommens Uddannelsesfond bliver indrettet således, at unge fra disse økonomisk meget svage hjem får ret så megen hjælp, at de herigennem får lysten til at gå i gymnasiet f. eks. stimuleret. Jeg går ud fra, at det ikke mindst er disse unge, ministeren har haft i tankerne, da overvejelserne om eventuelle ændringer strejfede undervisningsministeren.

Der er en sammenhæng mellem kortvarige og langvarige videregående uddannelser. Økonomiske besværligheder hindrer mange gode unge i at få den helt rigtige uddannelse, fordi hjemmenes økonomi simpelt hen ikke tillader en langvarig uddannelse. Og selv om der i øjeblikket ydes mange millioner til Ungdommens Uddannelsesfond fra samfundets side, er der lang vej igen, inden vi er ved målet.

Den sociale skævhed i uddannelsen er for

mig noget meget afgørende i hele dette billede. Skal støtten til både skoleelever, lærlinge, gymnasieelever og studerende virkelig forbedres, bliver der uden tvivl tale om en kraftig stigning i statens udgifter. Det er derfor absolut nødvendigt, at udgangspunktet for bevillingen af disse flere millioner er i orden. Derfor bør vi efter min mening afvente von Eyben-udvalgets betænkning. Vi får her den rigtige og bedste udgangsposition for at forbedre Ungdommens Uddannelsesfond, og derfor kan mit parti tilslutte sig, at vi først tager denne diskussion og denne udvidelse af fonden i folketingsåret 1967-68.

Enggaard: Med det fremsatte forslag om forlængelse af loven om Ungdommens Uddannelsesfond har undervisningsministeren jo ønsket, at den egentlige revision af loven først finder sted, når resultatet foreligger af det arbejde, som et udvalg har været i gang med siden 1965. Jeg kan meget vel se, at det kan være en rimelig ting ikke her ved dette lovforslags behandling at indføre sådanne ting, der kommer i konflikt med de principper, som udvalget eventuelt finder frem til. Ja, det ved vi jo desværre meget lidt om, bortset fra visse presseforlydender om, at en positiv stilling til retsprincippet synes at være på vej. Men uanset de hensyn, som jeg altså mener man nok kan vise arbejdet i det såkaldte von Eyben-udvalg, selv om det ikke er blevet færdigt til den stipulerende tid, burde man nok kunne tage visse enkeltheder op nu ved behandlingen af lovforslaget.

Vi vil i venstre lægge vægt på, at der i forbindelse med et udvalgsarbejde kan blive mulighed for at tage i første række 3 forhold op til drøftelse med henblik på, om disse ting kunne ændres allerede nu. Det er dels ting, som hører til den administrative side af loven, og som altså ikke findes i paragrafferne, dels er det lovens § 4 a om garantier for lån til studerende. Vi ser gerne en drøftelse af de såkaldte brudeklæringer, som er et resultat af den administrative praksis i Ungdommens Uddannelsesfond, hvor man lægger hjemmets økonomiske forhold til grund for støtten, uanset om det f. eks. drejer sig om ugifte unge på 24 år. Jeg tror, at dette system er uheldigt, fordi det frister til uberettiget at afgive sådanne

[Enggaard.] Det kan ikke være rimeligt, at tid og kræfter skal sættes ind på at kontrollere, om forbindelsen med hjemmet virkelig er afbrudt helt. Efter venstres mening bør man forsøge at skære igennem og betragte alle unge over f. eks. 21 år som økonomisk selvstændige mennesker, uanset deres forhold til hjemmet. Dette fører jo nok i retning af retsprincippet og derigennem til en større andel for lån end for legater. Dette er ikke noget problem for venstre, der altid principielt har været tilhænger af at give lånevejen en større prioritet, i alt fald når det drejer sig om voksne mennesker, der kan se frem til afslutningen af deres uddannelse.

Det andet administrative problem knytter sig til gymnasiasternes rejseudgifter. Man vil vide, at der ofte er tale om lange afstande, sådan at der kan være tale om betydelige udgifter for den enkelte unge. Navnlig er problemet, så vidt det er mig bekendt, påtrængende, hvor den amtskommunale struktur ikke passer sammen med gymnasieoplandet. Hvis der er mulighed for, at de administrative regler kan udformes således, at de fjernestboende elever kan hjælpes, så vilkårene bliver mere ensartede uanset bopælen, ville det efter venstres mening afgjort løse et problem.

Endelig mener vi i venstre, at tiden er løbet ganske fra den overgrænse på 4.500 kr., som har været gældende siden 1965 for garantier fra staten for lån i bank eller sparekasse. Vi vil gerne, om der kan indarbejdes en bestemmelse i lovens § 4 a om, at denne grænse hæves i hvert fald 1.000 kr. Det fremgår af ministerens fremsættelse, at også han har haft en række overvejelser om at revidere en del punkter, som trænger til revision, måske også de punkter, som jeg har nævnt her, og måske punkter, som ligger derudover. Jeg håber derfor, at vi kan drøfte disse ting i et udvalg og i fællesskab finde frem til en forståelse om de ting, som der er mulighed for at gennemføre allerede i forbindelse med denne revision.

Poul Schlüter: I statsministerens åbnings-tale i fjor var indeholdt en bemærkning om, at man kunne forvente, at regeringen ville fremsætte et lovforslag til ændring af reglerne for Ungdommens Uddannelses-

fond. Undervisningsministerens forslag, som vi nu behandler, går imidlertid ud på en 1-årig forlængelse af den gældende lov, og vi må naturligvis tage til efterretning, at det sagkyndige udvalg, som har beskæftiget sig med fondens forhold, endnu ikke har kunnet afslutte sit arbejde, men i og for sig er der grund til at beklage det, for det er vist klart for os alle, at der er en række åbenbare fejl og mangler i det nuværende system, som vi gerne skulle have rettet så hurtigt som overhovedet gør ligt.

Vi har fået en vis ajourføring af beløbsrammen under den nuværende ordning under hensyn til stigningen i elevtallet og under hensyn til stigningen i pristallet, og det var også nødvendigt; vi har i løbet af de sidste 2 år fået en forøgelse på omkring 20 pct. i studentertallet. Alligevel er det for mig et spørgsmål, om ikke der er grund til en ændring nu. Jeg tænker på den overgrænse, som findes i den nuværende lov for det samlede låne- og legatbeløb, som nogen enkelt studerende kan modtage. Denne grænse er i dag 7.000 kr., men er jo fastsat for længe siden, og det er for mig et spørgsmål, om ikke det var rigtigt, at vi allerede nu tog stilling til, om dette tal skulle ændres og måske gøres til genstand for en generel pristalsregulering. Det er et spørgsmål, som vi gerne vil se nærmere på i udvalget.

Men den værste fejl i øvrigt i den nuværende ordning er jo det voldsomme skel, der er sat mellem såkaldt bemidlede og såkaldt ubemidlede i lovens § 1. Det er endda således, at man ved de forskellige former for uddannelsesanstalter bygger på forskellige forældreindkomstgrænser. Der er også denne mærkelige regel om, at det for de bemidlede børn, der studerer, kan gøres til en betingelse for at få lån eller legat, at de dokumenterer at have afbrudt forbindelsen med hjemmet, en ganske urimelig regel, som vi nok skal se at få helt ud af praksis så hurtigt som overhovedet muligt.

Jeg skal ikke i øvrigt ved denne lejlighed gå i detaljer. Vi må nu afvente udvalgets arbejdsresultat og så tage fat på den generelle behandling af hele dette store og vigtige spørgsmål.

Jeg vil blot gerne give udtryk for det synspunkt, at i mit parti mener vi, at det ville være godt, om vi snarest kunne komme

[Poul Schlüter.]:

frem til at bygge på retsprincippet, således at hjemmene, børnene og de unge, som planlægger fremtiden, på et tidligt tidspunkt kan vide med sikkerhed, at der er basis for at få finansieret det studium, man ønsker at tage fat på. I den forbindelse har vi den principielle opfattelse, at den udbygning af beløbsrammen, der er brug for i uddannelsesfonden, først og fremmest skal ligge i udvidet låneadgang; ikke mindst omkring de kortvarige studier er det nok den rigtige vej at gå.

Vi mener, det må være rigtigt, selv om lovforslaget er ganske kort og ikke berører hovedprincipperne i den gældende ordning, at vi ser nærmere på spørgsmålet i et udvalg; da jeg selv ikke er medlem af det faste uddannelsesudvalg, vil jeg gerne henstille til overvejelse, om dette lovforslag kunne blive behandlet af et særskilt udvalg.

Morten Lange: Det synes at være reglen mere end undtagelsen, at kommissioner ikke bliver færdige til tiden med deres arbejde; det er naturligvis altid undskyldeligt; der findes ikke den fejltagelse i denne verden, der ikke findes undskyldninger for.

Jeg forstår dog ikke, at det er tilfældet i denne sag. Det drejer sig om et område, som inden for de sidste 10-15 år har været kulegravet på det mest omhyggelige af kommissionsundersøgelser, og det er efter min opfattelse sådan, at det, det drejer sig om, ikke så meget er en yderligere fremlæggelse af statistisk materiale, som det er en fremlæggelse af nogle principper for, hvorledes denne hjælp skal ydes, og disse principper kan man i så vid udstrækning hente modeller til i andre landes lovgivning, at det ikke skulle ulejlige nogen kommission urimeligt at nå til et resultat, som ikke opholdt vigtig lovgivning yderligere et års tid. Jeg skal nøjes med at akkviescere ved, at der ikke foreligger en betænkning. Jeg skal ikke gå så langt som den socialdemokratiske ordfører, der mente, at vi havde sikkerhed for, at udgangspunktet også ville blive det rigtige og det bedste. Det er muligt, det vil blive det, lad os nu se. Foreløbig er det det forkerte, derigennem at det ikke foreligger.

Når disse bemærkninger er blevet fremsat, så er det også i lys af, at jeg ikke er helt

sikker på, at undervisningsministeren har sikret sig tilstrækkelig bistand til at sørge for, at den statistiske baggrund, hele behandlingen i forbindelse med Ungdommens Uddannelsesfond; fungerer tilstrækkelig effektivt. Hvis det ikke er tilfældet, vil det naturligvis også være en af de undskyldninger, en kommission rettelig kan benytte sig af. Jeg er i hvert fald lidt bekymret for, om alle disse udmærkede elektroniske behandlinger også ruller hurtigt nok, men det er naturligvis kun en teknisk indvending; hovedindvendingen er den, som er fremsat tidligere, at der er ikke penge nok til de formål, dette fond skulle støtte. Det har allerede været nævnt af tidligere ordførere, at beløbsrammerne, overgænserne, er overordentlig lave i forhold til, hvad det faktisk koster for en student at opretholde livet, og da man endvidere må erindre, at kun en beskedent del af de studerende får de maksimale beløb, er det i virkeligheden kun en forholdsvis sparsom støtte, der er tale om igennem dette fond.

Det er min opfattelse, at vi i stigende grad plages af erhvervsarbejde blandt de studerende samtidig med, at der er en stigende tendens til at gøre studieplanerne strammere og strammere, altså med andre ord gøre erhvervsarbejde mere og mere uhenigtsmæssigt, og den knude kan kun løses ved, at vi går til en betydelig forøgelse af støtten igennem Ungdommens Uddannelsesfond.

Jeg skal ikke her komme med en lang redegørelse for, hvorledes principperne for støtten bør tilrettelægges; det har vi diskuteret før; det er et klassisk objekt for diskussion i denne sal, og der er ikke opstået nye momenter i sagen ud over et enkelt, som jeg dog vil fremdrage, fordi det peger i retning af et andet forlæg. Jeg har forstået, at den momslov, som vi vedtog for ikke så forfærdelig mange timer siden, bl. a. vil medføre, at der vil blive udbetalt persontilskud til personer, som ligger under den skattepligtige indkomst. Dette persontilskud vil naturligvis i vid udstrækning blive tildelt de studerende, hele gruppen af folk under uddannelse, hvad enten de er lærlinge, studerende ved de højere læreanstalter, eller hvor de nu ellers befinder sig i systemet.

Jeg tror, at vi her begynder at nærme os

[Morten Lange.]

noget, som vil pege i retning af en mere vidtgående løsning. Jeg kan blot pege på, at den svenske løsning i øjeblikket på vej mod en mere fuldkommen uddannelsesstøtte i form af en ret til støtte er, at der til de studerende ydes et støttebeløb på — hvis jeg husker rigtigt — 1.750 sv. kr. som fast kontant støtte. Det ville være værd at overveje, om vi ikke også i den danske lovgivning, uanset hvad den von Eybenske kommission finder frem til, skulle gå ud fra, at grundlag for støtten var et persontilskud af et omfang, som ikke var helt så beskedent tilmålt som i momsloven, men tog den som udgangspunkt og inkorporede den også til glæde for det konservative folkeparti, som jo med nogen ret har ment, at disse persontilskud ikke just er det allerbedste, vi har fundet på her i den senere tid. Jeg tror, at det er et af de områder, hvor vi temmelig nemt kan finde på en omlægning af persontilskuddene til en mere vidtgående støtteordning, og jeg tror, det vil være et af de momenter, der må komme ind i debatten, som vi måtte tage op, når vi engang har et mere fuldkomment grundlag.

Jeg har forstået, at en række ordførere ønsker, at vi skal diskutere detaljer i administrationen af Ungdommens Uddannelsesfond i udvalget ved denne anledning, og det skal jeg naturligvis ikke sætte mig imod. Jeg håber, at vi vil spare vore kræfter i hovedsagen og ikke gå over disse så hyppigt vendte tørv en gang til; det kunne nemt friste nogle af os til at stille væsentlig mere vidtgående forslag under udvalgsbehandlingen. Jeg synes, det i og for sig var klogest, hvis vi simpelt hen akkviescerede og sagde: dette er forlængelse, men denne forlængelse bør ikke blive for lang.

K. Helveg Petersen: Jeg kan på mit partis vegne give tilslutning til, at revisionen af loven udskydes til folketingsåret 1967-68, og jeg kan naturligvis også give tilslutning til, at der fortsat kan ske en regulering i forhold til de ændringer i elevtallene og i reguleringspristallet pr. 1. oktober, der er sket siden finansåret 1964-65.

Jeg finder det meget nødvendigt, at vi afventer beretningen fra von Eyben-udvalget, før vi begynder at tage stilling til

ændring af lovgivningen på dette felt; den balance, der er skabt af administrationen af støtteforanstaltningerne, ville blive forskubbet, hvis vi nu begyndte at gennemføre ændringer på enkeltområder, hvor velbegrundede de end kunne være.

Det er ikke muligt at administrere denne lovgivning på en sådan måde, at kritik kan undgås. Vi, der har været med til at diskutere denne lovgivning i de senere år, har jo gang på gang været inde på, hvordan man kunne forebygge kritik. Det er ikke administrationens fejl, men en følge af de kriterier, som er besluttet af folketingset, som vi har drøftet i udvalgene, som er udformet i loven, og som er udformet i bekendtgørelser og cirkulærer. Det er klart, at en ordning, der administreres af et meget stort antal nævn, vanskeligt kan praktiseres helt ensartet trods de meget grundige bestræbelser, man udfolder fra fondens bestyrelses side; der skal tages hensyn til ansøgerens studieegnethed, hans trang, derunder forældreindtægt, egen indtægt, ægtefælles indtægt, antal af søskende, hans formue, til forskellige aldersgrænser osv. Jeg skal ikke komme ind på alle disse ting, idet jeg mener, at vi bør slå os til tåls med, at alt dette og andre ting nu behandles meget grundigt af det nævnte udvalg. Det bliver den grundigste behandling, man har givet hele dette komplicerede forhold.

Der er her under behandlingen af ministerens forslag rejst spørgsmålet om afbrydelsen af forbindelsen til hjemmet. Forholdet er jo det, at det skal dokumenteres, at forbindelsen er afbrudt, og dokumentationen skal foreligge i form af en skriftlig erklæring på tro og love fra tredjemand, der har et personligt kendskab til ansøgerens forhold. Fra bestyrelses side er det understreget over for stipendienævnene, at nævnene skal være kritiske ved bedømmelsen af tredjemands erklæring og normalt bør indkalde ansøgeren til nærmere drøftelse. Det er altså en sag, der behandles med megen alvor. Jeg vil gerne spørge ministeren, om det er muligt at give nogen oplysning om, hvor stort et tal omtrent der meddeles, at de har brudt med hjemmene; jeg tror, man har overdrevne forestillinger om størrelsen af dette tal.

Jeg skal ikke komme ind på de tanker, jeg har gjort mig om revision af denne

[K. Hølvæg Petersen.]

lovgivning, men vil dog gerne sige, at jeg tror, det vil være rigtigt, at vi går over til retsprincipperne til afløsning af de skøns-mæssige principper, der i dag dominerer administrationen af hele denne lovgivning. Hvis vi i dag skulle begynde at pille ved nogle af de afgørende principper og rejse spørgsmålet om at give stipendier og lån uden hensyn til forældrenes økonomi, ja, så ville vi dels komme ud for mange vanskeligheder i administrationen, men vi ville jo også komme ud for, at der skulle skaffes mange millioner ud over de beløb, som nu anvendes, og sådanne skridt mener jeg altså ikke vi skal tage på dette tidspunkt, men afvente den rapport, den betænkning, der kommer fra udvalget.

Der er en ting, jeg kunne tænke mig man skulle se nærmere på i udvalget, og det er muligheden af at forhøje loftet for de statsgaranterede lån. Andre ordførere har været inde på det, og jeg kan for min part godt se, at det ville være rimeligt at tage dette spørgsmål ud og se, om ikke man kunne hæve grænsen på dette område.

Diderichsen: Ungdommens Uddannelsesfond er jo en vigtig bestanddel af samfundets uddannelsesprogram, en af de afgørende forudsætninger for, at vi kan uddanne de rigtige arbejdskraften til at få plads på de rigtige steder og følge med i den teknologiske udvikling, og jeg vil derfor på denne baggrund, som jeg kun kan skitsere ganske kort her, indtrængende henstille til ministeren, om han ville bede von Eybenudvalget, kommissionen, om at fremskynde sit arbejde mest muligt — jeg havde lyst til at sige: næsten mere, end det er muligt — så at vi her i tinget kunne få en redegørelse for resultaterne af denne undersøgelse, inden tinget tog på sommerferie, således at vi dog vidste så nogenlunde, hvor vi stod.

Det hedder i bemærkningerne et sted, at ministeren ikke på et så sent tidspunkt vil foregribe kommissionens arbejde. Det vil åbenbart sige, at når vi befinder os på et sent tidspunkt, må det da også være til at overskue, hvornår kommissionen kan afslutte sit arbejde, og jeg håber altså meget, det kunne ske, inden tinget tager sommerferie. Jeg vil gerne bede ministeren om at give tilsagn om i den situation at ville give

os en redegørelse for de grundprincipper, man har tænkt sig, når revisionen finder sted.

I øvrigt vil jeg gerne ganske kort fremhæve tre punkter, som vi i liberalt centrum lægger særlig vægt på, og som til dels falder sammen med, hvad de øvrige ordførere har været inde på.

For det første ønsker jeg, at uddannelsesfonden skal sætte ind med støtte så tidligt som muligt, så den kan bidrage til, at alle unge får mulighed for at få en videre uddannelse af en eller anden art, hvad enten den nu er teoretisk eller praktisk, hvad enten det er studerende ved de højere læreanstalter, eller det er lærlinge med deres særlige problemer, som den socialdemokratiske ordfører var inde på, og som jeg også gerne vil høre ministerens mening om. Det er jo et af problemerne, vi står over for, at der endnu i visse dele af befolkningen ikke er den tilstrækkelige forståelse for, hvor vigtigt det er, at de unge får denne videreuddannelse straks fra starten. Endelig vil vished for, at støtten fra uddannelsesfonden sætter så tidligt ind som muligt, sikkert være et meget vigtigt motiv til at overvinde økonomiske betænkeligheder ved at lade de unge fortsætte deres uddannelse, hvor sådanne betænkeligheder måtte være til stede.

For det andet ønsker vi, at det hidtil anvendte, ganske urimelige skønsprincip måtte afløses af en almindelig retsordning med ret til lån og legater, så vi kunne komme bort fra denne — havde jeg lyst til at sige — ubehagelige komedie både for de unge og deres forældre og for dem, der skal administrere hjælpen ved de enkelte læreanstalter og andre uddannelsesanstalter. Det måtte virkelig være at ønske, at ordningen med disse erklæringer om mer eller mindre brud med forældrenes økonomi, at denne ubehagelige ordning så hurtigt som muligt måtte få sit endelige dødsstød.

Jeg vil så slutte med en bemærkning om revisionen. Jeg kan ikke rigtig se det logiske i ministerens ræsonnement i fremsættelsen og bemærkningerne, hvor ministeren stiller en slags forsvar på benene for, at ministeren ikke benytter lejligheden til at forhøje beløbsrammen nu og derved også straks tager fat om nælden og prøver på med umiddelbar virkning, øjeblikkelig virkning, at bekæmpe den tiltagende trang hos de unge til at tage erhvervsarbejde.

[Diderichsen.]

Som jeg antydede før, har ministeren ikke ønsket på et så sent tidspunkt af det siddende udvalgs arbejde at foregribe det resultat, som udvalget måtte komme til, men jeg kan ikke rigtig se, at det ville foregribe noget som helst, hvis man allerede nu i betragtning af sagens vigtighed havde øget beløbsrammen på en neutral måde. Ligesom f. eks. meromsen siges at have disse udmærkede neutrale virkninger, kunne man jo godt øge beløbsrammen, uden at forholdet mellem de enkelte grupper, der skulle have understøttelse, forrykkedes således, at det på nogen måde foregreb de resultater i øvrigt, som kommissionen måtte komme til.

Ud fra disse synspunkter vil jeg gerne slutte med at sige, at liberalt centrum forbeholder sig sin stilling til spørgsmålet om udsættelse af revisionen til efter den udvalgsbetænkning, som jeg forstår vil komme, og om hvilken man måske kan håbe, at den vil bringe et svar på nogle af de problemer, som jeg her har antydet.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne takke for den interesse for uddannelsesfonden, som gik igennem alle ordførernes indlæg, og også for forståelsen for, at den egentlige revision må vente, til udvalget er færdig med sit arbejde.

Hr. Kaj Rasmussen nævnte, at der stadig findes en vis social skævhed, og der er jo overhovedet ingen tvivl om, at det er rigtigt. Det viser alle foreliggende undersøgelser, og det vil de undersøgelser, der kommer frem her, også vise. Hr. Kaj Rasmussen gjorde i den sammenhæng den bemærkning, at det ikke var unge med de ringeste evner, der var skudt ud, eller som ikke fik muligheden for uddannelse, og jeg vil gerne meget stærkt sige, at jeg er helt enig i det synspunkt. Jeg vil også gerne citere en betragtning, som er fremsat af en anset skolemand, som også er medlem af dette udmærkede ting, hr. Bernhard Baunsgaard, som for et par år siden sagde det på den måde — og jeg tror, det er rigtigt — at netop hvis vi vil holde standarden f. eks. i gymnasiet — jeg går ud fra, at det er det, der har været hr. Bernhard Baunsgaards baggrund — netop hvis vi vil holde standarden i gymnasiet, er det vældig vigtigt at få nye kredse

ind, fordi vi — hvis jeg må sige det på denne lidt mindre venlige måde måske, men jeg tror, det var nogenlunde det samme, som hr. Bernhard Baunsgaard sagde — fordi vi nogenlunde har, om jeg så må sige, sejlet farvandet tyndt i de kredse, der er vant til at levere elever til gymnasiet, og hvis vi vil holde gymnasiestandarden og holde den videre uddannelses niveau, skal vi have fat i reserverne og have fat i den intelligensreserve og modenhedsreserve, som ganske afgjort findes.

Hr. Kaj Rasmussen nævnte, ikke med henblik på gennemførelsen nu, men som et af de spørgsmål, vi skulle tage op, når udvalget havde afgivet sin betænkning, om man kunne tænke sig for lærlingenes vedkommende — som jo har det særlige problem, at det er den eneste gruppe, der får løn for arbejde, der er et led i uddannelsen — at foretage en opdeling, sådan at man for det, hr. Kaj Rasmussen kaldte den produktive del af lærlingetiden, kunne få en løn frem, der nogenlunde dækkede leveomkostningerne, og så til gengæld få til skoleperioderne fra uddannelsesfonden. Jeg vil som sagt nødig foregribe udvalgets arbejde, men jeg kan sige så meget, at jeg ved, at denne tankegang er med i udvalgets overvejelser, og jeg synes i og for sig, at umiddelbart kunne vældig meget fornuftigt tale for den. Jeg ved, at netop lærlingeproblemernes udvalg beskæftiger sig umådelig meget med disse problemer, og at denne tankegang er med i overvejelserne. Jeg tør ikke sige præcis, hvor udvalget er med den i dette øjeblik.

Så spurgte hr. Kaj Rasmussen, om det var rigtigt, at den maksimale støtte kun var omkring halvdelen af normale leveomkostninger. Nu er det jo altid vanskeligt at svare på, hvad normale leveomkostninger er, også for unge under uddannelse, så jeg vil nøjes med at nævne de maksimumsbeløb, som vi beskæftiger os med. Det normale maksimum er i øjeblikket på 5.200 kr. Jeg ved ikke, om hr. Kaj Rasmussen vil give mig ret i, at det vel nok er i overkanten af halvdelen af normale leveomkostninger for unge; det tror jeg godt vi kan blive enige om; der er i hvert fald adskillige også i andre aldersklasser, der må leve af mindre. Det kan vi beklage, men det er der jo. Og jeg kan sige, at det maksimum, man i

[Undervisningsministeren.]

de usædvanlige tilfælde kan komme op på, om jeg må sige det sådan, når alle ulykker ramler sammen om samme ansøger, er på 6.600, og det er jo i hvert tilfælde klart over halvdelen af normale leveomkostninger.

Hr. Enggaard, forstod jeg, accepterede ligesom de øvrige ordførere, at vi for så vidt venter med reformen til næste år, men nævnte nogle enkelte problemer, som hr. Enggaard gerne så taget op i udvalget. Jeg vil gerne sige både om dette og om andre ting, som hr. Poul Schlüter og andre var inde på, at det er helt klart, at jeg er parat til i udvalget at møde med alt materiale. Jeg forstod, at alle ordførere var enige i, at vi skal ikke begynde sådan at hugge bidder ud af en betænkning, der lige er i nogenlunde sidste fase, men der er jo mange af de problemer, der blev rejst her, der kan belyses ved hjælp af materiale, vi har eller forholdsvis let kan få.

Jeg vil gerne sige vedrørende bruderklæringen, som også hr. Poul Schlüter og hr. K. Helveg Petersen var inde på, at problemet er ikke så enkelt, som det lyder. Jeg synes, det er rigtigt, når flere ordførere har nævnt det, at jeg, selv om vi får det taget op i udvalget, også lige gør et par synspunkter gældende.

Hr. K. Helveg Petersen spurgte om, hvor mange det egentlig drejede sig om. Det drejer sig om vældig meget færre tilfælde, end man forestiller sig, når man hører debatten mand og mand imellem og i pressen. Efter hvad der foreligger for os, er det $\frac{1}{2}$ pct., op mod 1 pct., af samtlige tilfælde, altså mellem en af hver 200 og en af hver 100, det drejer sig om. Jeg siger det kun, for så har vi ligesom spørgsmålets størrelsesorden.

Desuden må man være klar over, at så længe vi arbejder med forældreindtægtsgrænser, og det er altså det, vi skal drøfte næste vinter om vi fortsat skal, bliver det jo nødvendigt at konstatere, om der er forbindelse med hjemmet, for ellers er

der enkelte unge — det er jo den vej rundt, vi skal se — der simpelt hen bliver stillet for dårligt, hvis vi, til trods for at der notorisk og faktisk og bevisligt og påviseligt ikke er forbindelse med hjemmet, siger: ja men det kommer ikke os ved. Det er for at klare spørgsmålet for den gruppe, man har dette institut med denne bruderklæring. Jeg beder også om, at man bemærker, at der ikke fra de studerendes organisationer eller fra deres repræsentanter i styrelser andre steder har været indsigelse mod bruderklæringen, for dér ved man godt, at den er nødvendig. Hvis man tænkte sig — jeg vil kun lige antyde problemets størrelse — at vi så væk fra forældrekøkonomien, er bruderklæringsproblemet jo løst; så ville det rent umiddelbart med de midler, vi har i dag, føre til, at den nævnte støttenorm måtte nedsættes fra de 5.000 kr., jeg nævnte før, til 3.000-3.500 kr. Den første virkning ville altså være, at de, der virkelig trængte, fik 40 pct. mindre, end de får i dag. Så kan man sige: „Ja vel, men lad os nu give dem det samme maksimum, som de får i dag, hvad skal vi så have mere i penge?“ Det er jo den anden måde at stille det op på. Det drejer sig, når det skal siges en lille smule rundt, om et beløb på knap 100 mill. kr. ekstra. Jeg siger det kun, for at man ligesom kan få fornemmelsen af, at det er store beløb, vi kører ud i med en sådan tilsyneladende lille ting, som jeg godt ved skaber irritation ikke mindst i den offentlige debat.

Så siger hr. Enggaard, og hr. Poul Schlüter var inde på det samme: jo, men vi vil da ikke have noget imod, at man i højere grad bringer lån ind i billedet, og det er jo en tankegang, man ofte møder. Dertil vil jeg gerne sige for det første, at lånene er jo i dag det altdominerende. Jeg er ikke sikker på, at alle er opmærksom på det. Hvis vi tager de egentlige midler — jeg ser væk fra de unge grupper, folkeskole, gymnasium, lærlinge — har vi i dag 132 mill. kr. til fordeling delt ligeligt mellem lån og legater. Det bliver ca. — nå ja, når

[Undervisningsministeren.]

det er halvdelen af 132, kan vi selv på denne tid af aftenen klare, at det er 66 mill. kr. Men hertil kommer de statsgaranterede lån, der i år har udgjort det samme beløb. Det vil altså sige, at vi simpelt hen har $\frac{2}{3}$ som lån i dag og $\frac{1}{3}$ som legater. Jeg siger det ikke for at starte en diskussion om det; nogle vil synes, det er godt; nogle vil synes, det er dårligt, men det er altså de faktiske tal.

Jeg vil gerne sige for mit vedkommende uden på noget punkt at lægge mig fast — for jeg skal vel vogte mig for at lægge mig fast; før jeg ser, hvad udvalget kommer med — at jeg ikke tror, vi klarer rekrutteringsproblemerne på en tilfredsstillende måde, hvis vi lægger hovedvægten på lån. Men det er altså nogle af de ting, vi skal drøfte, når vi får et rimeligt materiale til det.

Så nævnte hr. Enggaard et andet problem, som ikke kommer denne lovgivning ved, men som jeg heldigvis kan sige at jeg allerede har nævnt — jeg tror, det var til hr. Enggaards partifælle hr. Jens Frandsen — nemlig spørgsmålet om gymnasierejserne. Jeg er helt enig i, at det for mange simpelt hen er mere afgørende end noget andet problem i forbindelse med gymnasieudgifterne. Der er områder i landet, hvor afstanden er det, der afgør, om man kommer i gymnasium eller ej. Vi forbereder i ministeriet en gymnasietransportordning, som jeg har nævnt her i tinget for nogle måneder siden, til ikrafttræden efter sommerferien, og det, vi foreløbig gør, er, at vi stort set kalkulerer den ordning af, vi har for lærlingene. Jeg nævner det også, fordi man så tit siger, at det er lærlingene, der er forfordelt; her er altså et område, hvor vi kan tilbyde gymnasiasterne lignende rejsevilkår.

Endelig nævnte hr. Enggaard for det tredje, at tiden er løbet fra overgrænsen for de statsgaranterede lån; jeg tror, hr. Poul Schlüter var inde på det samme problem. Jeg vil gerne sige, at Danske Studerendes Fællesråd meget stærkt har peget på dette problem over for os i ministeriet. Når jeg ikke har taget spørgsmålet med, er det ud fra, at jeg synes, at skulle der være mening i at komme til folketinget og sige: „Må vi få lov at gøre dette udvalgsarbejde færdig og så komme næste år

og reformere?“, var det ikke rimeligt, at jeg selv plukkede et par ændringer ud, jeg godt kunne have lyst til, og kom og sagde: „Ja, dog skal vi lige have klaret dette her, men så heller ikke andet.“ Så måtte jeg holde den rene linje og sige: „Der kommer ikke fra min side forslag om ændringer, selv om der kunne være grund både til det ene og det andet og det tredje.“ Jeg er bange for, at vi ellers let river flere ting med os og ligesom begynder at lave vor egen lille reform uden at have grundlaget for det. Men det er da muligt, at vi i udvalget kan finde ud af en måde at løse det isoleret på uden at trække andre ting med, og jeg er helt parat til at komme med materiale, der kan belyse, om vi kan klare det.

Jeg kan sige i samme forbindelse til hr. Poul Schlüter, at også spørgsmålet om overgrænsen for samlede låne/legatbeløb kan vi se på i samme sammenhæng. Jeg vil dog gerne tilføje, at der jo er den forskel på de forrentede statsgaranterede lån, som vi her taler om, og de andre lånemidler, at de statsgaranterede lån i en vis forstand har haft en meget betydelig stigning. Mens de andre midler stiger med elevtal og pristal, sådan som flere har været inde på, er der ikke tilsvarende loft over de statsgaranterede lånemidler med det resultat, at vi i løbet af et par år er kommet på det tredobbelte pr. måned i antal lån, og vi er i løbet af disse ganske få år kommet op på et samlet lånebeløb på 122 millioner. Det vil altså sige, at der inden for de grænser, som vi her taler om eventuelt at ændre, er sket en vældig vækst i mængden af statsgaranterede lån; det synes jeg for en ordens skyld bør siges.

Hr. Poul Schlüter nævnte — og jeg siger det ikke for at provokere på nogen vis — at statsministeren havde bebudet et lovforslag herom i sin åbningstale. Jeg vil gerne sige for en ordens skyld, at det gjorde han nu altså ikke. Hvis hr. Poul Schlüter vil se efter i åbningstalen, vil han se, at der stod, at udvalget ville slutte sit arbejde i vinterens løb; vel, jeg ved ikke, om vi kan sige, at det ser ud til en lang vinter, men i hvert tilfælde kommer det til at slutte inden næste folketingsår, skal vi sige det sådan. Der var altså ikke bebudet lovforslag, for det turde vi ikke på det

[Undervisningsministeren.]

tidspunkt; jeg havde fornemmelsen af, at det kunne gå omtrent sådan, som det nu er gået.

Så nævnte hr. Poul Schlüter og andre — jeg tror, det bl. a. var hr. K. Helveg Petersen og hr. Diderichsen — at vi måtte se at komme over på et retsprincip. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, som det også fremgår af lovforslaget, at det netop er en af de ting, jeg har bedt von Eyben-udvalget om at se på; men vi må jo have materialet, før vi kan tage stilling til det. Tanken er mig altså på ingen måde fremmed, og jeg vil også gerne sige, at vi jo har haft den vældige fordel ud af pristals- og elevtalsreguleringen, at vi i vor administration, siden vi fik denne regulering, er kommet et retsprincip så nær, som vi næsten overhovedet kan — jeg indrømmer på administrativ basis, og det er selvfølgelig ikke det samme som at indføre det i lovens paragraffer. Men fra samme dag, man fik reguleringen i elevtal og pristal, kunne man lægge dog noget fastere normer, end man før kunne.

Hr. Poul Schlüter var ligesom hr. Enggaard igen inde på at tale om udbygning via lån. Herom må jeg måske udtrykke mig på den måde, at der jo er forskel på at sikre lige adgang til understøttelse og lige adgang til uddannelse; det tror jeg heller ikke vi er uenige om. Det er en temmelig let og overskuelig opgave at lave lige adgang til understøttelse, f. eks. ved hjælp af en låneordning, men jeg tror ikke, det sikrer lige adgang til uddannelse, og det er i hvert tilfælde det, der efter min mening må være målet — det er vel i øvrigt også det, vi er enige om.

Hr. Morten Lange mente, at vi kunne hente modeller i andre landes lovgivning. Det er jeg ikke så sikker på, men jeg kan måske i udvalget få at vide, hvor det er, der skulle være sådanne vældig færdige modeller. Det er ikke mit indtryk, heller ikke fra det, jeg har hørt fra udvalgsarbejdet, at det er noget, vi lige kan springe ind i.

Hr. Morten Lange spurgte også i forbindelse med persontilskuddene, om vi kunne bygge videre for at nå over til noget i retning af den svenske ordning. Jeg kender ikke den svenske ordning i enkeltheder, men jeg

kender dog i hvert fald det til den, at de $\frac{4}{5}$ af støtten er lån, og jeg tror altså personlig ikke, at det løser rekrutteringsproblemerne.

Hr. Morten Lange nævnte, at det vist ikke i alle tilfælde var så godt med elektronisk databehandling. Der er jo ingen grund til, at vi spiller med skjulte kort for hinanden; hr. Morten Lange tænker på forholdene ved Københavns universitet, og jeg skal gerne på den givne foranledning indrømme, at der i starten er sket en række fejl og opstået vanskeligheder i forbindelse med elektronisk databehandling ved uddelingen af Ungdommens Uddannelsesfonds midler på Københavns universitet. Det har man også i bestyrelsen været klart opmærksom på; man har bedt Københavns universitet om at fremsende et materiale om, hvordan det egentlig er gået til. Vi fik dette materiale dagen før skærtorsdag, så jeg tror, man vil forstå, at der er grænser for, hvad vi har kunnet nå at gøre ved det; det er ret omfattende. Jeg kan dog sige, at stipendieudvalgets formand meget ærligt anvender ordet „fiasko“ på side 1 i beskrivelsen af, hvordan det er gået i år. Vi er altså fuldkommen klar over, at der er nogle problemer, men man gør på universitetet, hvad der overhovedet er menneskelig muligt for at klare de problemer, der er opstået, og man følger det fra Ungdommens Uddannelsesfonds bestyrelse meget nøje. Der kan jo ske den slags ting med en nyordning, men alle gode kræfter er sat ind på at sørge for, at der ikke sker for meget i den anledning.

Hr. Diderichsen spurgte, om vi ikke kunne bede von Eyben-udvalget fremskynde sit arbejde. Det har vi virkelig gjort, selv om jeg ikke tror, det er nødvendigt; udvalget vil meget gerne være færdig med denne opgave. Men jeg må sige, at jeg egentlig ikke helt forstår, at hr. Diderichsen bebrejdede mig manglende logik, for jeg må tillade mig at bebrejde hr. Diderichsen manglende logik. Jeg synes egentlig, det var en ejendommelig form for logik at sige, at jeg inden sommerferien, hvis udvalget ikke var færdig inden tingets ferie, skulle give en redegørelse, så vi vidste, hvor vi stod. Hvis hr. Diderichsen mente, at vi skulle tvinge udvalget til at være færdig i løbet af et par måneder, tror jeg ikke, det er klogt.

[Undervisningsministeren.]

Det er jo rigtigt, som hr. K. Helveg Petersen sagde, at vi står her ved den største og grundigste gennemarbejdning af hele dette problem, og hvis alt går vel næste folketingsår, kan vi få en principdiskussion herom; så må vi finde hinanden i et eller andet fornuftigt kompromis, så vi kan være nogenlunde enige om denne lovgivning og blive fri for, om jeg så må sige, kæphestediskussion på en hel række punkter nogle år frem. Det er en tilstrækkelig stor opgave til, at vi lige skal give udvalget lov til at blive færdig, og derfor tør jeg ikke love noget, inden tinget rejser hjem; ellers er jeg bange for, at tinget kommer til at sidde, så at det kolliderer med brylluppet, og det går ikke an!

Endelig sagde hr. Diderichsen, at hjælpen burde sættes ind så tidligt som muligt; det er jeg helt enig i. Vi var fra socialdemokratisk side for nogle år siden, om jeg så må sige, skyld i, at der blev indført en bestemmelse om støtte til de ældste folkeskoleklasser; vi måtte jo stemme det igennem, da andre partier stemte imod — jeg skal lade være med at nævne navne og dvæle ved fortiden. Men jeg er altså helt enig i, at det er rigtigt at begynde så tidligt som muligt.

Ja, jeg takker for, at man viser forståelse for at vente med den store revision til næste år, og jeg er i udvalget parat til at drøfte de emner, der har været bragt frem til debat her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Thestrup): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om tipning [af Poul Schlüter m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 119) findes i tillæg A. sp. 2557, fremsættelsen i tidenden sp. 2022).

Anden næstformand (Thestrup): Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om tipning.

(Lovforslaget (nr. 128) findes i tillæg A. sp. 2601, fremsættelsen i tidenden sp. 2575).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Finansministeren (Grünbaum): Det lovforslag, der er fremsat af hr. Poul Schlüter m. fl., går ud på, at idrætten skal overtage den andel af tipsmidlerne, som hidtil er tilfaldet andre kvalificerede formål af alment kulturel karakter, støtte til ungdommens friluftsliv og velgørende eller andre almennyttige formål. Forslagsstillerne mener, at disse formål for fremtiden må støttes over finansloven eller på anden måde, hvad dette så end skal betyde. Det finder regeringen ikke er rimeligt. Også vi mener, at der bør skaffes flere penge til idrætten, og det vil også ske, hvis man vedtager det af regeringen fremsatte lovforslag. Man må imidlertid huske, at tipstjenesten hviler på en koncession, og hvis overskuddet alene skal tilfalde idrætten, vil vi hurtigt komme ud for krav om, at de andre kvalificerede formål må have tilsvarende koncessioner. Gik man med hertil f. eks. ved indførelse af et statslotto, som jo har været på tale, kunne det let komme til at gå ud over tipstjenestens overskud. Også idrættens repræsentanter er enige i, at en del af overskuddet fortsat bør gå til de andre formål, og jeg mener også, at dette er helt på linje med, hvad man tænkte sig, da man i sin tid oprettede tipstjenesten. Jeg kan altså ikke gå ind for hr. Poul Schlüters lovforslag. De yderligere midler, som idrætten skal have, må efter regeringens opfattelse fremskaffes ved en nedsættelse af statens andel i tipsmidlerne, sådan som vi har foreslået det i det lovforslag, der også er til behandling her i dag.

Kjeld Olesen: I de to lovforslag, der behandles nu, om en forøgelse af tilskuddet til idrætten, er der, så vidt jeg kan se, tale om de samme beløb, nemlig en stigning fra ca. 11,4 mill. kr., som tilskuddet har